Ystads kommun

HÅLLBARHETSBOKSLUT 2021

INNEHÅLL

Ett bokslut som bara är en början 3

MILJÖ

Miljöarbetet i Ystads kommun 4
Vattenmiljöer i balans 6
Hållbart nyttjande av markresurser 8
En rik natur- och kulturmiljö 10
En giftfri miljö och ett mer resurseffektivt samhälle 12
Begränsad klimatpåverkan 14

FOLKHÄLSA

Folkhälsoarbetet i Ystads kommun 16
Jämlika möjligheter till delaktighet, inflytande och mänskliga rättigheter 18
Jämlika livsvillkor genom hela livet 22
Stärkt hälsofrämjande och förebyggande arbete för att utjämna skillnader i hälsa 24
Jämlika förutsättningar för livslångt lärande 28
Trygga och attraktiva miljöer som ger möjlighet till möten mellan människor 30

Tydlig linje i Ystads hållbarhetsarbete

Ett av Ystads kommuns viktigaste mål är att skapa hållbara livsmiljöer och en god och jämlik livskvalitet i hela kommunen. I det arbetet är allas insatser lika viktiga, på alla nivåer.

En kommun levererar en stor bredd av välfärdstjänster såsom skola och omsorg, men även attraktiva boendemiljöer och infrastruktur. I en så differentierad verksamhet ser såklart utmaningar och förutsättningar olika ut.

Till vår hjälp har vi både miljöprogram och folkhälsoprogram som beskriver kommunens ambitioner och pekar ut riktningen för hur vi ska tackla utmaningarna. Här finns också mål som följs upp och indikerar om vi är på väg åt rätt håll. Hur vi lyckas kan du se i bokslutet du läser just nu.

Men ingen framgång utan samverkan. Här krävs samarbete mellan förvaltningar, bolag och förbund, och inte minst med Ystadsbor, näringsliv, organisationer och akademi.

Det krävs även kompetenta medarbetare med en stor dos engagemang att driva hållbarhetsarbetet framåt. Tack till var och en av er, som varje dag arbetar för en hållbar kommun.

Titta gärna in på www.ystad.se/hållbart. Här finns mer information och statistik som visar hur kommunens hållbarhetsarbete utvecklas.

Gunilla Andersson (M)

Ordförande, kommunstyrelsens hållbarhetsutskott

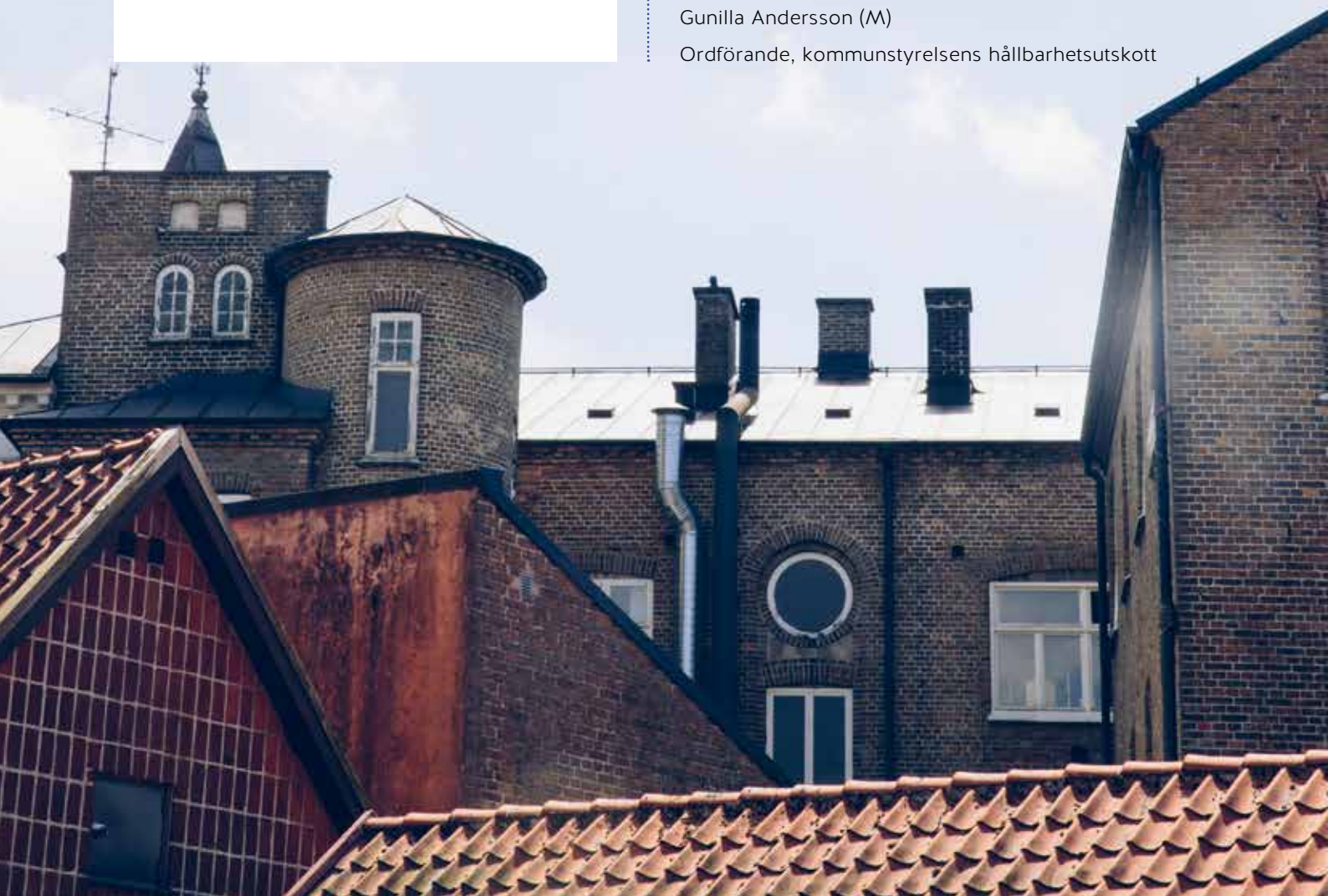

Ett bokslut som bara är en början

Detta bokslut är en uppföljning av hur väl vi i Ystads kommun har lyckats i arbetet med att nå de mål, som ställts upp i Miljöprogrammet och Folkhälsoprogrammet. Ambitionen är hög och alla verksamheter ska arbeta för att skapa hållbara, attraktiva livsmiljöer och förutsättningar för en god jämlik hälsa och livskvalitet i hela kommunen.

Begreppet hållbar utveckling innefattar flera olika dimensioner och mål. FN:s globala mål för en hållbar utveckling synliggör och konkretiserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den miljömässiga, den sociala och den ekonomiska. Dessa hänger ihop och är odelbara.

Den miljömässiga hållbarheten handlar om planetens ekosystem och artrikedom såväl som de ekosystemtjänster vi människor nyttjar. Ekosystemen skänker oss många av de nyttor vi inte kan, eller vill, vara utan. Grönskan och vattnet i och runt staden ger till exempel renare luft, de skänker skugga och svalka, ökad hälsa och kreativitet, rekreationsmöjligheter och avkoppling, klimatanpassning och bullerdämpning. Den miljömässiga dimensionen handlar även om hur väl vi människor tar hand om planeten för att den ska fortsätta tillhandahålla dessa ekosystemtjänster.

Den sociala dimensionen tar fasta på abstrakta koncept som demokrati, rättvisa och mänskliga rättigheter såväl som fysiska och psykiska värden genom vår folkhälsa. Samspelet mellan människors möjlighet att uppfylla dessa värden och planetens resurser är en betydelsefull del av dimensionen.

Den ekonomiska dimensionen fokuserar på hushållandet av resurser på lång sikt och värnandet om den lokala ekonomin. Alla medborgare ska ha råd att tillgodose sina grundläggande behov i relation till jordens ändliga resurser. Den ekonomiska dimensionen handlar om att sträva efter en ekonomisk utveckling som inte orsakar negativa konsekvenser för den miljömässiga- eller sociala dimensionen - en ökning av ekonomiskt kapital får med andra ord inte ske på bekostnad av en minskning i naturkapital eller socialt kapital.

Tillsammans mot en hållbar framtid

Det är viktigt att ta fasta på den nära relation som finns mellan människors välmående och deras livsmiljö. De faktorer i vårt samhälle som främjar hälsa, välbefinnande och livskvalitet är ofta överensstämmande med de som främjar miljömässig hållbarhet. På samma sätt kan också klimatförändringar, miljöförstörelse och föroreningar ha stor påverkan på folkhälsan.

Tillsammans är dessa dimensioner avgörande för att minska den negativa påverkan på naturen, främja människors hälsa, gynna den ekonomiska utvecklingen samt nå en långsiktigt hållbar utveckling.

De globala målen består av 17 mål för hållbar utveckling, med sammanlagt 169 delmål. Alla länder i världen ska arbeta för att nå FN:s globala mål och det är respektive regerings ansvar att målen nås i det egna landet. Arbetet med de globala målen ska ske i samarbete mellan nationella och lokala myndigheter, kommuner, organisationer och föreningar, forskare och näringsliv. Syftet med målen är att uppnå följande till år 2030:

- Att avskaffa extrem fattigdom
- Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- Att främja fred och rättvisa
- Att lösa klimatkrisen

Hur ser trenden ut?

Vid redovisningen av varje strategiskt miljö- och folkhälsomål i hållbarhetsbokslutet finns en indikator som anger åt vilket håll utvecklingen är på väg i Ystads kommun.

REGN
Utvecklingen är dessvärre på väg åt helt fel håll. Här måste vi bli mycket bättre!

MULET
Trenden är något negativ. Vi behöver vända denna utveckling.

VÄXLANDE
Trenden är något positiv. Nu är det dags att lägga i nästa växel!

SOL
Utvecklingen ser mycket bra ut. Vi kommer av allt att döma nå våra mål.

MILJÖARBETET I YSTADS KOMMUN

Ystads kommuns MIljöprogram fokuserar på de miljömässiga aspekterna av en hållbar utveckling. Miljöprogrammet ska tillsammans med Folkhälsoprogrammet bidra till att kommunen uppnår det av riksdagen antagna Generationsmålet som lyder: "Ystads kommun överlämnar till nästa generation ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför kommunens, regionens eller Sveriges gränser."

Programmet är vägledande och beskriver den önskvärda utvecklingen av Ystads kommun framtill år 2025.

Det övergripande målet för hållbarhetsarbetet i kommunens styrmodell är formulerat ”Hållbara, attraktiva livsmiljöer och förutsättningar för en god jämlik hälsa och livskvalitet i hela kommunen”. Detta övergripande mål är en gemensam utgångspunkt för kommunens arbete med miljö och folkhälsa. Kopplat till detta finns fem strategiska miljömål (till höger på denna sida). Varje strategiskt mål innehåller de inriktningar som kommunen har för att bidra till miljömässig hållbarhet och nå målen.

Fullföljer vi våra åtaganden?

En grundförutsättning för att uppnå målen inom den miljömässiga hållbarheten är acceptansen för att resurserna på vår planet är ändliga, hur stora de än kan tyckas vara. Målsättningen är ett idealt läge för samhället där levnadsvillkor och resursanvändning möter mänskliga behov utan att äventyra ekosystemens livskraft, och där miljön stärks och bevaras så att även framtida generationer kan tillgodose sina behov.

I detta bokslut redovisas den senaste tillgängliga statistiken samt ett urval av aktuella aktiviteter från kommunens verksamheter.

Idealt är när levnadsvillkor och resursanvändning möter mänskliga behov utan att äventyra ekosystemens livskraft, och där miljön stärks och bevaras så att även framtida generationer kan tillgodose sina behov.

Foto av: Peter Ekvall/Mostphotos

Strategiska miljömål

1. Vattenmiljöer i balans. Inom detta mål har utvecklingen vänt och trenden är nu positiv. Näringsläckaget har minskat och tack vare att vattenråden har anställt en åtgärdssamordnare, så har aktiviteten för att implementera ytterligare åtgärder ökat. Resultaten av dessa ansträngningar visar sig förhoppningsvis i större omfattning inom några år. Parallellt arbetar kommunen med att ta fram en dagvattenplan. Ca 50 fastighetsägare har kopplat bort stuprör från ledningsnätet som ett resultat av projektet ”Vi gör plats för vattnet”.

2. Hållbart nyttjande av markresurser har en fortsatt positiv trend. Stadsbyggnadsavdelningen arbetar aktivt för att minimera ianspråktagandet av jungfrulig mark i detaljplaneringen. Allt slam från avloppsreningsverket har varit av tillräckligt god kvalitet för att återförts till kretsloppet och de åtgärder som syftar till att förbättra infrastrukturen för gående och cyklister har ökat antalet cykelresor i Ystad tätort.

3. En rik natur- och kulturmiljö. Trenden är fortsatt positiv. Total andel jordbruksmark som är omställd/under omställning har ökat. Kommunens engagemang i Friluftslivets år har möjliggjort för den som inte är så van vid friluftsliv att prova på olika aktiviteter bland annat i Naturskolan, Marietorps regi. Arbetet för att ta fram ett kommunövergripande kulturmiljöprogram har påbörjats.

4. En giftfri miljö och ett mer resurseffektivt samhälle. Inom detta mål är trenden både negativ och positiv. Mängden insamlat matavfall har uppnått det nationella målet om 50 %, men avfallsmängderna är fortfarande mycket större än riksgenomsnittet. Inköpen av ekologiska livsmedel minskar precis som inköpen av etiskt märkta livsmedel. Den nyantagna Kemikalieplanen kommer att sätta stort fokus på hur kommunen kan minska andelen ohälsosamma kemikalier och kommunens återbrukssystem för möbler är mycket väl utvecklat.

5. Begränsad klimatpåverkan är det mål som kommunens verksamheter arbetar mest framgångsrikt med. Aktiviteter som genomförs får direkta effekter i statistiken. Det nationella etappmålet för 2020 gällande utsläpp av växthusgaser uppnåddes redan 2018. För att nå målet som motsvarar överenskommelserna i Parisavtalet till 2045 finns det däremot fortfarande stor förbättringspotential vad gäller medborgarnas energiförbrukning, resvanor och konsumtion. Arbetet med klimatanpassningen av samhället utvecklas och ett arbete med skyfallsplan har påbörjats.

STRATEGISKT MILJÖMÅL 1:
Vattenmiljöer i balans

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:
- Havet, sjöarna och vattendragen ska ha en god miljö
- Hållbart nyttjande av vattenresurser

Detta mål innefattar havet, sjöarna och vattendragen men även grundvatten och dricksvatten. 2027 ska samtliga ytvatten och grundvatten ha uppnått god kemisk, ekologisk och kvantitativ status. Kommunen har ett delansvar för att nå målen genom att minimera skadliga utsläpp till vatten. Detta kan ske genom till exempel utbyggnad av kommunala vatten och avloppssystem och planering av omhändertagande av dagvatten.

Försörjningen av dricksvatten i Ystads kommun är för närvarande god och både vattenverket och avloppsreningsverket har dimensionerats för 25 års användning vid 1 % årlig befolkningstillväxt.

Genom att arbeta strategiskt och systematiskt med dagvattnet är det möjligt att arbeta mot flera miljöproblem samtidigt. Det är dagvatten som transporterar kemikalier och näringsämnen till vattenförekomsterna och genom uppströmsarbete och god kännedom om föroreningskällorna, kan kommunen göra medvetna val i samband med planering och byggande så att föroreningar från olika källor minimeras eller avlägsnas. En god dagvattenhantering har också betydelse för hur väl ett samhälle kan hantera större mängder vatten till exempel i samband med skyfall.

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Kommuninvånarnas uppfattning om kommunens arbete för att säkerställa tillgången till dricksvatten. Andel positiva (%).	2021 (riket)	93 (89)	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är dock lite bättre än riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning

TREND OCH UTVECKLING

Den ekologiska och kemiska statusen för kommunens ytvatten i hela avrinningsområdet är måttlig. Detta innefattar vattendrag, ytvatten och kustvatten. För Krageholmssjön och Ellestadssjön är den ekologiska statusen dålig och för vattendrag och kustvattnet är den ekologiska statusen måttlig. I samtliga vattenförekomster är den kemiska statusen ”Uppnår ej god”. Grundvattnet har god både kemisk och kvantitativ status.

Kontroll av näringsbelastning

Regelbundna mätningar i åar har gjorts sedan 1990-talet. Man har mätt bl a kväve, fosfor, pH och syrehalt. Under denna tid har halterna av kväve och fosfor minskat långsamt men stadigt. Halterna säger dock inget om hur mycket som har transporterats till havet eftersom detta även är beroende av flödet i vattendragen. Under 2020 transporterades ca 4,4 ton fosfor ut i havet från vattendragen. Detta är en minskning i förhållande till mängden 2019 som var 6,9 ton. Motsvarande siffra för kväve är 756 ton, vilket är en minskning från 1345 ton under 2019.

Siffrorna innefattar Nybroån, Kabusaån och Tygeån. Näringsläckage från Svartån och Carlottenlundsbäcken är inte medräknat då statistik från dessa sammanställs endast vart tredje år. En ny rapport väntas våren 2022.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

Unik miljömätning med musslor

Sydkustens vattenvårdsförbund har under hösten 2021 undersökt miljöstatusen i Ystad hamn genom att samla in blåmusslor från en plats som förväntas ha en relativt låg belastning av miljöstörande ämnen (Höllvikens fyr). Därefter har musselkorgarna satts ut på fyra platser varav en referenspunkt. Musslornas hälsostatus har jämförts mellan de olika platserna för att påvisa var det finns mest miljöpåverkan. Man har bland annat tittat på BMI, stress och blodvärde.

En preliminär bedömning tyder på att:

- Musslorna på samtliga platser kan beskrivas som "mycket stressade".
- Inga tydliga skillnader i hälsotillstånd kunde ses hos musslorna från de olika platserna.
- Belastningen av metaller i inre hamnen var något högre än på övriga platser.

Den färdiga rapporten väntas bli klar i februari 2022.

Genom att undersöka musslors hälsotillstånd kan kommunen få en bild av hur vattenmiljön är i hamnen.

Arkeologisk utgrävning Vigavägen

Kommunen planerar att anlägga en mindre våtmark med översvämningsytor vid Nybroån i Köpingebro, i slutet av Vigavägen. Här går en dagvattenledning från bostadsområdet vidare ut i Nybroån. Planen är att denna ledning ska kapas och dagvattnet renas i våtmarken innan det rinner vidare till Nybroån. Våtmarken ska också bidra till att utjämna flöden samt öka den biologiska mångfalden.

I Köpingebro finns det många fornlämningar och därför krävde Länsstyrelsen en arkeologisk utredning. Men det gjordes endast obetydliga fynd och därför kan arbetet fortsätta under 2022.

Fokus på kommunikation av vattenfrågor

Projektet ”Vi gör plats för vattnet” påbörjades under har fortsatt 2021. I samband med det hämtade ca 50 fastighetsägare regntunnor i utbyte mot att ett stuprör permanent kopplats bort från ledningsnätet. På så vis minskas belastningen på ledningsnätet och samtidigt uppmärksammas nyttan med att skörda regnvatten istället för att använda dricksvatten till bevattning.

För att nå ut till kommuninvånarna genomfördes en kampanj där hemsidan uppdaterades och fick ny layout. Nya filmer togs fram för att informera och inspirera där huvudkaraktären döptes till Dag Vatten. Filmernas teman var regnrabatt, minska hårdgjorda ytor samt skörda regnvatten. Parallellt med detta så syntes Dag Vatten på busskurer i kommunen och ett utskick gjordes med temat ”Gör din trädgård vattensmart”.

Därutöver har Va-enheten genomfört följande kommunikationsinsatser under året:

- Deltagande i Österlen Garden show
- Annonsering och film om Biltvättarhelgen

Utgrävningen på Vigavägen. I ett av de västra schakten hittades bearbetat trä.

Karaktären Dag Vatten förklarar hur man gör sin trädgård vattensmart.

STRATEGISKT MILJÖMÅL 2:
Hållbart nyttjande av markresurser

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:
- Ett hållbart samhälle
- Ett rikt odlingslandskap och en levande landsbygd

Hållbart nyttjande av markresurser innebär en avvägning mellan olika intressen avseende hur marken används, gällande såväl bebyggd miljö som jordbruks- och naturmark inom kommunen som geografiskt område.

Jordbruksmark som bebyggs kan aldrig återställas och den bördiga mark som finns kvar blir allt mer värdefull. Samtidigt behöver en växande kommun mer plats för människor, bostäder och verksamheter och därför är det nödvändigt att visa hur och var olika intressen ska kunna tillgodoses. De avvägningar gällande markresurser som görs mellan olika intressen framgår i kommunens Översiktsplan. Syftet med avvägningen är att skapa förutsättningar för en attraktiv kommun med en levande landsbygd och att främja hållbar utveckling ur såväl ekologiskt, ekonomiskt som socialt perspektiv.

TREND OCH UTVECKLING

Exploaterad jordbruksmark och grönyta
Under 2021 har två planer antagits av Samhällsbyggnadsnämnden. Båda dessa gäller upphävande av tomtindelningar vilket innebär att planerna omfattar redan ianspråktagen mark. Kommunfullmäktige har också antagit detaljplanen Simrishamn/Borrby. I detta fall omfattar planen industrimark och parkeringsyta. Under 2021 har därmed varken jordbruksmark eller grönområde tagits i anspråk för exploatering.

Cyklister i Ystad
Ystads kommun har som mål att både andelen resor som görs med cykel och antalet cykelresor ska öka. För att följa utvecklingen har kommunen dels fasta mätpunkter, dels görs mätningar under en tvåveckorsperiod vart tredje år. Hösten 2018 kom Ystads första fasta mätpunkt i form av en cykelbarometer på Regementsgatan. Hösten 2020 installerades ytterligare tre fasta mätpunkter. Alla mätpunkterna räknar alla cyklister som passerar över hela dygnet och hela året. Detta ger en mycket bra bild av hur cykelflöden förändras dels mellan år, dels mellan olika månader, veckor och timmar.

Resultatet från Regementsgatans fasta mätpunkt visar att totalt sett cyklade cirka 250 000 cyklister där under 2021. Det är en ökning med 11 % från år 2020. Medelvärdet per dag är knappt 700 cyklister. Skillnaderna är stora mellan olika månader och veckor, med flest cyklister i juli månad. De andra tre fasta mätpunkterna installerades september 2020 och är därför inte lika jämförbara. Sett till månaderna oktober-december visas en svag ökning i antalet cyklister mellan 2020 och 2021.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

Nya cykelvägar längs Gustafsgatan är ett av flera ombyggnadsprojekt i kommunen som förbättrar tillgängligheten och trafiksäkerheten för gående och cyklister

Landsbygdsstrategin tar ett efterlängtat helhetsgrepp på planeringen av landsbygden och byarna. Den ska ge svar på kommunens mål och vad de boende förvänta sig i form av aktiviteter och åtgärder.

Förbättringar för gående och cyklister

Genom att skapa plats för mer hållbara trafikslag så som gående, cyklister och kollektivtrafik arbetar kommunen för ett mer hållbart markutnyttjande i staden.

Gustafsgatan har byggts om i syfte att göra gatan mer cykelvänlig och mer trafiksäker för gående och cyklister. På båda sidor av gatan har en gemensam gång- och cykelbana byggts och övergångsställen har hastighetssäkrats. Genom att skapa plats för mer hållbara trafikslag så som gående, cyklister och kollektivtrafik arbetar kommunen för ett mer hållbart markutnyttjande i staden.

Merparten av Surbrunnsvägen kommer vara klar våren 2022. Ombyggnationen innebär bland annat nya VA-ledningar, nya cykelbanor, bredare gångbanor, nya busshållplatser och nya gatuträd. Gående, cyklister och kollektivtrafikresenärer får stora förbättringar när gångbanor och cykelbanor får hög standard och varje trafikslag är separerade från varandra. Utanför stadsbiblioteket har en ny busshållplats byggts med gott om ytor och bänkar för väntande passagerare både ute och i ett nytt väderskydd.

Östra delen av Missunnavägen har byggts om och våren 2022 står västra delen på tur. Ombyggnaden görs för att öka trafiksäkerheten och tillgängligheten för gående och cyklister. I östra delen har ett övergångsställe och cykelpassage hastighetssäkrats och längs Missunnavägen har körbanan smalnats av och kompletterats med betongstöd där i första hand cyklister kan cykla, åtskilda från biltrafiken. Ytorna kan även nyttjas av gående på väg till och från busshållplatserna längs sträckan.

Cyklister behöver inte bara bra cykelbanor utan också bra lösningar i korsningar som gör det enkelt att cykla. Under hösten har trafiksignalen vid sjukhuset i korsningen Bellevuevägen/Kristianstadvägen byggts om. Tidigare var cyklister tvungna att stanna för att trycka på en knapp innan det blev grönt, men nu slår signalen automatiskt om vilket gör att cyklister inte behöver stanna i onödan.

Landsbygdsstrategi med handlingsplan snart färdig

2020 beslutade kommunstyrelsen att arbetet med en landsbygdsstrategi skulle starta. Arbetet började med en inventering av befintliga kommunala resurser i byarna och på landsbygden. Var finns äldreboenden, samlingslokaler och skolor etc? Alla förvaltningar bidrog med information och kunskap. Parallellt fördes en dialog med referensgruppen (politiker och representanter från byalagsrådet).

Till strategin hör en handlingsplan med aktiviteter som kommunen ska genomföra. Alla åtgärder ska bidra till en hållbar landsbygd för boende och verksamma och svara upp till strategins övergripande mål "Ystads landsbygd är attraktiv och levande med goda livsvillkor för boende och verksamma, präglat av hållbar utveckling och närhet."

Strategin är under framtagande och har varit på remiss. Nu pågår arbetet med att göra revideringar utifrån inkomna synpunkter och förhoppningen är att strategin kan antas av kommunfullmäktige under våren 2022.

STRATEGISKT MILJÖMÅL 3:
En rik natur- och kulturmiljö

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:
- Förstärka och förbättra med ekosystemtjänster
- Bevara, använda och utveckla värdefulla natur- och kulturmiljöer
- Goda möjligheter till friluftsliv

En livskraftig, rik natur med stor biologisk mångfald och väl fungerande ekosystemtjänster utgör förutsättningen för en långsiktigt hållbar utveckling. Ekosystemtjänster är de olika nyttor som naturen förser oss människor med och som vi behöver för vår överlevnad.

Även om ekosystemen har en imponerande förmåga att återhämta och anpassa sig finns gränser för hur stor mänsklig påverkan de klarar av. Därför behöver de skyddas, bevaras och utvecklas både i tätorterna och på landsbygden.

Kulturmiljön är summan av den miljö som människor har skapat och har stor betydelse för vår känsla av trygghet och tillhörighet. Kulturmiljöer finns såväl i staden som i byarna och odlingslandskapet. Natur- och kulturmiljöer ger ökad livskvalitet och genererar även arbetstillfällen inom bland annat besöksnäringen.

TREND OCH UTVECKLING

Skyddad natur
Ystads kommun har en landareal på 350 km2 och en vattenareal på 839 km2. Kommunens totala areal är 1189 km². I kommunen finns skyddad natur både på land och i vatten. Den totala arealen skyddad natur är 34,35 km². Av denna utgörs 29,54 km² av skyddad natur på land och 4,80 km² av skyddad natur i vatten. Andelen skyddad natur på land av kommunens landareal är 8,4 % och andelen skyddad natur (land och vatten) av hela kommunens areal är 2,9 %.

Ekologisk odling
73,2 %, eller 254,84 km², av Ystads landareal är jordbruksmark (åkermark och betesmark) enligt Jordbruksverkets statistikdatabas 2021. När det gäller statistiken för ekologiskt odlad mark är det en fördröjning på ett år. Andelen jordbruksmark som brukades ekologiskt under 2020 var 4,8 % och ytterligare 1,7 % var under omställning till ekologisk produktion enligt Jordbruksverkets statistikdatabas 2020. Andelen mark som var omställd eller under omställning till ekologisk produktion har ökat från totalt 4,9 % 2018 och 6,4 % 2019 till 6,5 % 2020.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

4 300 barn har fått lära mer om hav och skog

Under läsåret 2021 har cirka 4 300 barn och elever deltagit i Marietorps naturskolas verksamhet både i skogen och vid havet.

Under två sommarveckor bjöds fritidshem och allmänhet in för att prova på att håva och lära sig om djur- och växtlivet i Östersjön, cirka 300 personer deltog i eventet ”Sommarkul i havet”.

Marietorps naturskola samarbetar med Göteborgs marinbiologiska laboratorium i skolprojektet om invasiva arter i havet. Det är ett så kallat citizen science projekt (medborgarforskning) och är finansierat av Havs och vattenmyndigheten.

Riktlinjer för kulturhistoriskt värdefull miljö

Till översiktsplanen har kommunen låtit göra en inventering, avgränsning och värdering av värdefulla miljöer för att ge kommunens syn på vad som är särskilt värdefulla miljöer från historisk, kulturhistorisk och miljömässig synpunkt. Arbetet är inte ett heltäckande program för kulturmiljön, utan ska ses som vägledning för lovplikt och lovbefrielse. Ytterst prövas värderingen i det enskilda ärendet, men kommunens syn kommer att vara vägledande för hur enskilda ärenden ska handläggas. Inom områden som är särskilt värdefulla finns det begränsningar för lovbefriade åtgärder, såsom Attefallshus och solenergianläggningar.

Inventering av jätteloka längs fyra vattendrag

Kommunerna Simrishamn, Sjöbo, Tomelilla och Ystad samverkar inom området invasiva främmande arter. Jättelokans utbredning är ett av de största hoten mot känsliga miljöer och arter i vår del av Skåne. Den är även ett stort hinder för rekreation och kan vara direkt farlig att komma i kontakt med. Växten kan bidra till utskuggning av andra växter och jorderosion och försämrade livsvillkor för vattenlevande organismer.

En inventering har påbörjats med stöd av LONA-bidrag i Tommarpsån, Verkaån, Nybroån/Fyleån och Vollsjöån. som ska ligga till grund för en kommungemensam långsiktig strategi för hantering av jättelokan. En väsentlig del i projektet är att engagera markägare, intresseföreningar och andra intresserade.

Friluftslivet år 2021 – Luften är fri

Under pandemins första år 2020 blev det nödvändigt att hitta sätt att umgås utomhus och mängden besökare i natur- och rekreationsområden ökade flerfaldigt. För att uppmärksamma alla de värden som friluftslivet har samt få fler människor att vara ute, så skapade Svenskt friluftsliv, med stöd av Naturvårdsverket, projektet Friluftslivets år 2021 – Luften är fri.

Ystads kommun deltog i projektet dels genom att publicera månadens tema på webbsidan ”Aktiv i virustider”, dels genom att inspirera till olika utmaningar. I april var temat ”Hela Sveriges friluftsdag” och skolor och arbetsgivare uppmanades arrangera en friluftsdag i naturen. På hemsidan lyftes även information om friluftslivsutbudet i Ystads kommun samt information om allemansrätten som innebär både rättigheter och skyldigheter.

Som en aktivitet under projektet utmanade Landshövding Anneli Hultén de 33 skånska kommunerna att cykla en stafett genom 33 naturreservat. I Ystad tog kommunalrådet Kristina Bendz över stafettpinnen av Skurups kommun i Svartskylle naturreservat och lämnade den till Sjöbo kommun i naturreservatet Vitabäckshällorna.

Under läsåret 2021 har cirka 4 300 barn och elever deltagit i Marietorps naturskolas verksamhet både i skogen och vid havet. 300 personer deltog i aktiviteten "Sommarkul i havet".

Kommunalråd Kristina Bendz tar över stafettpinnen från Skurups kommun i Skånestafetten under Friluftslivets år 2021.

STRATEGISKT MILJÖMÅL 4:

En giftfri miljö och ett mer resurseffektivt samhälle

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:

- Giftfri vardag och hållbar konsumtion
- Föroreningar i luft, mark och vatten
- Cirkulära flöden

Målet berör kommunens ambitioner att minska användningen av skadliga ämnen och förekomsten av föroreningar i luft, mark och vatten samt arbetet för en mer cirkulär ekonomi.

Konsumtionen av varor och tjänster står för ungefär hälften av utsläppen av växthusgaser. Miljö- och hälsofarliga ämnen finns i stort sett i allting i vardagen; kläder, möbler, byggmaterial, mat och elektronik.

Kommunen har stor möjlighet att påverka dessa utsläpp. Till exempel genom upphandling och inköp där vi främjar en mer resurseffektiv och ansvarsfull konsumtion av varor, tjänster och transporter samt en innovativ, cirkulär ekonomi som minskar resursslöseriet. Som inspiratör har kommunen även möjlighet att påverka konsumentbeteenden.

TREND OCH UTVECKLING

Nationellt mål för matavfallsinsamling nått

Kommunen samlade in totalt 1 672 ton matavfall 2021 (1 569 ton 2020). Det är en ökning i förhållande till de två senaste åren och utgör 58 % av allt matavfall som beräknas produceras i kommunen. Ökningen beror på att fler kunder har påbörjat utsortering av matavfall. Därmed når Ystads kommun det nationella målet om 50 %.

Enligt statistik från Avfall Sverige (2020) är Ystad en av de kommuner i landet med störst mängd insamlat mat- och restavfall och är en av få kommuner i landet som inte rör sig framåt vad gäller att minska den totala mängden mat- och restavfall. 248kg/person i Ystad. Att jämföra med 207kg/person i Skåne och 202 kg/person i Sverige. Ystad har högst insamlade mängder i Skåne, tillsammans med Vellinge, och insatser krävs för att minska restavfallmängderna och det onödiga matsvinnet.

Mängden grovavfall sticker också ut i statistiken, 246kg/person i Ystad. Att jämföra med 195 kg/person i Skåne och 185 kg/person i Sverige. Grovavfallet består av möbler, cyklar, gamla leksaker, avfall från renovering, metallskrot, trädgårdsavfall etc. Det är dock stora skillnader mellan kommunerna vilket kan dra ner snittet.

När det gäller insamling av förpackningar och returpapper ligger vi under medel i både Skåne och Sverige: 66kg/person i Ystad. Att jämföra med 74 kg/person i Skåne och 70 kg/person i Sverige.

Inköp av ekologiska livsmedel

Inköp av ekologiska livsmedel inom kommunens verksamheter är fortsatt på en låg nivå och för att nå det nationella målet om 60 % till 2030 måste takten öka markant. För alla kommunala verksamheter ligger andelen ekologiska livsmedel på 9,9 % (2020 12 %). Stigande livsmedelspriser och en nästan oförändrad budget gör att målet i dag är långt borta.

Inköp av etiskt märkta livsmedel

Av kommunens totala livsmedelsinköp har 3,3 % någon typ av etisk märkning 2021. År 2020 var motsvarande andel 3,6 %. I förra årets bokslut angavs siffran 16 %, vilket är felaktigt.

Av varugruppen kolonial (t ex kryddor, choklad, te, kaffe och ris) var andelen livsmedel med etisk märkning 13,4 %.

100 % av det kaffe och te som köps in har en etisk märkning. En minskning har skett när det gäller bananer och chokladdryck.

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Kommuninvånarnas uppfattning om hämtningen av hushållsavfall. Andel positiva (%).	2021 (riket)	95 (93)	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är dock lite bättre än riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning
Kommuninvånarnas uppfattning om möjligheten att återvinna avfall utan att behöva transportera bort det med bil eller annat motordrivet fordon. Andel positiva (%).	2021 (riket)	42 (40)	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är dock lite bättre än riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning
Kommuninvånarnas uppfattning om utbudet av platser för förpackningsåtervinning i närheten till där man bor. Andel positiva (%).	2021 (riket)	83 (82)	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är i stort sett samma som riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning
Kommuninvånarnas uppfattning av utbudet av återvinningscentraler i kommunen där det är möjligt att lämna in farliga avfall, grovsopor och elektronik. Andel positiva (%).	2021 (riket)	84 (78)	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är dock lite bättre än riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

En viktig kugge i arbetet mot ökat återbruk

Arbetsmarknadsenheten arbetar med flera insatser för att öka återbruk och minska miljöbelastning.

Enheten ansvarar för kommunens återbrukssystem för möbler, Myloc sharing. Tjänsten nås via intranätet där man kan annonsera inventarier och beställa andras. Arbetsmarknadsenheten hjälper till med alla delar i processen; fotografering, rekonditionering, lagring och leverans.

Enligt kommunens rutiner ska inga nyinköp av möbler och inventarier ske förrän det har undersökts om det redan finns i kommunen eller i återbruksportalen Place-2place.

Arbetsmarknadsenheten sorterar också elavfall, glas, metall, papper, kartong och plast från kommunens olika förvaltningar, som en del i sitt miljöarbete.

Med start 2022 påbörjar enheten uppdraget att rensa spökgarn från död fisk, tång och skräp för att sedan plocka isär fiskegarnet och skicka till återvinning. Förhoppningen är att arbetet kan ske i samarbete med andra kommuner.

Kommunens första kemikalieplan

Spridningen av farliga kemiska ämnen i miljön anses vara ett av de största hoten mot hållbar utveckling och cirkulär ekonomi. Kemikalieplanen drar upp riktlinjer för hur kommunens verksamheter ska arbeta för att efterleva lagstiftningen på kemikalieområdet, fasa ut farliga ämnen i varor och produkter samt prioritera särskilda varugrupper vid upphandling och inköp.

Även det cirkulära perspektivet nämns i kemikalieplanen, eftersom material fria från farliga ämnen är en förutsättning för en cirkulär ekonomi.

Åtgärder har tagits fram inom fokusområdena kemikaliehantering och tillsyn, upphandling och inköp,innemiljö, utemiljö samt kunskap och information.

Under våren 2020 och våren 2021 anordnades workshops inom respektive fokusområde för framtagande av lämpliga åtgärder. Kemikalieplanen antogs av Kommunstyrelsen den 24 november 2021.

Arbetsmarknadsenheten sorterar el-avfall, glas, metall, papper, kartong och plast från kommunens olika förvaltningar.

Kemikalieplanen visar vägen till utfasning av farliga ämnen samt prioritering av särskilda varugrupper vid upphandling och inköp.

STRATEGISKT MILJÖMÅL 5:

Begränsad klimatpåverkan i ett klimatsäkrat samhälle

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:

- Ett hållbart trafiksystem
- Begränsad klimatpåverkan samt produktion och användning av energi
- Anpassa samhället för ett förändrat klimat

De effekter som de snabba klimatförändringarna ger upphov till är redan märkbara, inte bara globalt, utan även i Skåne och inte minst i Ystad. Utvecklingen framåt kommer att vara beroende av hur framgångsrik begränsningen av växthusgaserna är på en global nivå.

För att man i Ystads kommun ska kunna uppnå det det nationella målet om 0,5 ton CO_2/invånare till år 2045 kommer det att krävas stora insatser från alla delar av kommunens verksamheter. Hur kommunens invånare lever, konsumerar och reser kommer att ha stor betydelse för begränsningen av växthusgaserna på lokal nivå.

Med bristande rådighet är det en stor utmaning att påverka hur människor väljer att leva sina liv. Kommunen ska föregå med gott exempel genom att möjliggöra för och inspirera till ett mer klimatsmart liv för alla. Målet är att Ystads kommun ska vara en plats som, utifrån ett klimat i snabb förändring, är trygg idag och i framtiden.

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Kommuninvånarnas uppfattning om kommunens arbete för att minska miljö- och klimatpåverkan i sina verksamheter. Andel positiva (%).	2021 (riket)	69 (66)	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är dock lite bättre än riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning
Kommuninvånarnas uppfattning om kommunens information om vad man själv kan göra för att minska sin miljö- och klimatpåverkan. Andel positiva (%).	2021 (riket)	67 (56)	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är dock lite bättre än riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning

TREND OCH UTVECKLING

Uppföljning av kommunens växthusgasutsläpp

Det långsiktiga nationella klimatmålet är att Sverige år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären för att därefter uppnå negativa utsläpp. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser ska vara minst 85 % lägre än utsläppen år 1990. Etappmålet för 2020 var att utsläppen skulle vara 40 % lägre än 1990 och nästa etappmål, till 2030, innebär att utsläppen ska vara 63 % lägre än år 1990.

Enligt nationella emissionsdatabasen har kommunens växthusgasutsläpp minskat med 50,4 % mellan 1990 och 2019. Det innebär att kommunen har uppnått etappmålet för 2020. Utsläppen av växthusgaser per invånare var 4,24 ton 2019. Emissionsdatabasen omfattar enbart utsläpp som sker inom Sveriges gränser. Naturvårdsverket presenterar årligen statistik om konsumtionsbaserade utsläpp. Dessa omfattar utsläpp från varor och tjänster som används i Sverige oavsett var utsläppen sker. Trots att trenden visar att utsläppen minskar är de konsumtionsbaserade utsläppen för Sveriges befolkning omkring 9 ton per person och år. Ystads förändringstakt har under perioden 2014 - 2019 inneburit en minskning med 2,36 %/år. För att uppnå etappmålet till 2030 behöver vi öka takten något.

Under 2021 har det inte genomförts en uppföljning gällande kommunorganisationens växthusgasutsläpp på samma sätt som tidigare. Ett nytt, webbaserat verktyg för uppföljning av koldioxidutsläpp från el, uppvärmning och transporter håller på att implementeras, men har dock inte hunnit bli klart för att kunna redovisas i Hållbarhetsbokslutet. Kommunens verksamheter arbetar dock intensivt för att minska kommunens klimatpåverkan.

Uppföljning av kustskyddsåtgärder

Som en del av kommunens kontrollprogram för kustskydden görs mätningar av havsbotten och stranden en gång per år i Ystad Sandskog och Löderups strandbad. 2021 ökade volymen vid Ystad Sandskog med 16 050 m3 och minskade vid Löderups Strandbad med 29 889 m3.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

Hållbar och etisk anpassning till stigande havsnivåer
Ystad har sedan 2015 deltagit i forskningsprojektet SEA-RIMS som drivits av avdelningen för filosofi på KTH. Projektet, som avslutades hösten 2021, har studerat hur svenska kommuner planerar för havsnivåhöjningen idag och vilka etiska frågeställningar och principer som bör beaktas framåt. Vilken kunskap behövs för att kunna fatta beslut om riskfördelning, nyttor och kostnader i ett längre samhällsperspektiv?

Ett sätt att inkludera etiska aspekter är att visualisera t ex fördelningseffekter med hjälp av olika GIS-verktyg. På så sätt är det möjligt att skapa förståelse och samsyn kring hur tänkta anpassningsåtgärder påverkar närliggande landområden, natur- och kulturvärden samt bebyggelse och infrastruktur.

Projektet har genererat en story map som kan användas som ett verktyg i samhällsplaneringen för att visualisera risker och konsekvenser av stigande havsnivåer. Denna visar bland annat olika tänkbara framtidsscenarier som beskriver hur lokalsamhällen kan anpassas till höjda havsnivåer.

I en så kallad storymap kan man se vilka risker och konsekvenser en höjning av havsnivån kan medföra.

Kampanj om att ta cykeln till stranden
Under sommaren uppmanades Ystads invånare att ta cykeln till stranden. Syftet var dels att locka fler att upptäcka fördelarna med att cykla och dels att minska bilkörning och därmed minska trycket på bilparkering vid stranden.

En film togs fram och kommunicerades i sociala medier. Budskapet var att cykling kan ha oväntade effekter som bättre koncentration, mer kreativitet, bättre sömn och fler må bra-hormoner. Det fördes också fram en uppmaning om att tänka på att parkera i ett cykelställ så att inte framkomligheten hindras för andra, framför allt räddningstjänst.

Inför sommaren gjordes också förbättringar kring cykelparkering vid stranden såsom fler cykelställ och informationsskyltar om cykelparkering.

Under sommaren uppmanades Ystads invånare att ta cykeln till stranden. Syftet var dels att locka fler att upptäcka fördelarna med att cykla och dels att minska bilkörning och därmed minska trycket på bilparkering vid stranden.

YSTADS FOLKHÄLSOMÅL

FOLKHÄLSOARBETET I YSTADS KOMMUN

Det övergripande målet för folkhälsoprogrammet och miljöprogrammet är också ett av de övergripande målen i kommunens styrmodell, formulerat som ”Hållbara, attraktiva livsmiljöer och förutsättningar för en god jämlik hälsa och livskvalitet i hela kommunen”. Utifrån detta finns det i folkhälsoprogrammet fem strategiska mål (till höger).

Det övergripande målet och de strategiska målen med tillhörande inriktningar är utgångspunkten för kommunens folkhälsoarbete och innefattar de viktigaste bestämningsfaktorerna för hälsa, dels på en strukturell nivå, t ex inkomstfördelning, jämlikhet, demokrati och delaktighet, dels levnadsvanorna, t ex matvanor, fysisk aktivitet, alkohol och tobak.

Går vi mot förbättrad folkhälsa?

Med folkhälsa avses befolkningens hälsotillstånd, både med hänsyn till nivå och fördelning. En god folkhälsa innebär alltså inte bara en god hälsa generellt i befolkningen, utan även att hälsan är jämnt fördelad mellan olika grupper i samhället. På individnivå kan ohälsa ofta tyckas inträffa slumpartat, men på befolkningsnivå finns det tydliga samband med livsvillkor (exempelvis utbildning, sysselsättning, ekonomi och boende) och levnadsvanor. Sambanden är komplexa och behöver ses i ett sammanhang. Ohälsa har sociala och ekonomiska orsaker, men medför även sociala och ekonomiska konsekvenser. En god folkhälsa är ett centralt politiskt mål och är en viktig del av en hållbar utveckling. Sett ur ett globalt perspektiv är folkhälsan i Sverige god, samtidigt ökar skillnaden i hälsa mellan olika grupper i samhället.

I detta bokslut redovisas de senast tillgängliga siffrorna inom respektive mål. Periodiciteten skiftar dock och inom vissa områden är det ett eftersläp på statistiken. Vid indikatorerna visas om trenden är positiv, otydlig eller negativ jämfört med den föregående undersökningen alternativt i förhållande till riket.

Jämlika möjligheter till delaktighet, inflytande och mänskliga rättigheter

Antalet medborgarförslag i kommunen är relativt stabil. Användandet av barnchecklistor har minskat sedan föregående mätning, under året har en kartläggning gjorts gällande bl.a. kvaliteten på barnchecklistorna men i Hållbarhetsbokslutet redovisas enbart antal.

I indexet om medborgardelaktighet hamnar Ystad med 35 % av maxpoäng vilket är en smärre förbättring från 2020 men fortfarande bland de 25 % sämsta i riket. Även kommuninvånarnas uppfattning om möjligheten att påverka kommunens utveckling är något lägre än riket. Boendes upplevelse av kvalitetsaspekter i särskilda boende har förbättrats något och är betydligt bättre än medel. Andelen barn och unga som anger att de känner sig trygga ute har minskat sedan 2012 men är högre än snittet för Skåne. Andelen barn och unga som uppger att de vet vilka rättigheter de har enligt barnkonventionen har ökat markant sedan föregående undersökning (2012)

Jämlika livsvillkor genom hela livet

Ingen ny statistik gällande invånare 0-19 som finns i ekonomiskt utsatta hushåll har publicerats. Hos andelen vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd syns en fortsatt ökning. Vad gäller andelen personer som lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta syns en ökning och snittet är högre än för riket. Väntetiderna från ansökan vid nybesök till beslut inom försörjningsstöd har minskat och är lägre än medel för övriga kommuner. Andelen ej återaktualiserade personer med försörjningsstöd ett år efter avslutat försörjningsstöd har ökat. Detta bedöms vara en effekt av samarbetet kring den enskilde mellan Arbetsmarknadsenheten och Försörjningsenheten. Samarbetet gör att den enskilde är bättre rustad att, långvarigt, klara ett arbete, samtidigt som arbetsmarknaden tillhandahåller fler arbeten som inte kräver högre utbildningar och lång erfarenhet.

Stärkt hälsofrämjande och förebyggande arbete för att utjämna skillnader i hälsa

Antal personal som en hemtjänsttagare möter under 14 dagar har ökat något sedan föregående år, det är dock i snitt med riket. Andelen skolungdomar i som regelbundet ägnar sig åt fysisk aktivitet och rör på sig minst 60 minuter varje dag är högst hos pojkarna i åk 6. Andelen fysiskt aktiva minskar med åldern och skillnaden mellan könen ökar. Andelen elever som äter frukost varje dag minskar med stigande ålder. Samtidigt ökar andelen som dricker sötad dryck 4 ggr per vecka eller mer med undantag för flickor i åk 7 och pojkar i gymnasiet åk 1. Vad gäller tobak syns en markant minskning av rökning hos både pojkar och flickor samtidigt som det skett en tydlig ökning av andelen som snusar. Vad gäller de som svarat att de druckit alkohol de senaste 12 månaderna syns en minskning hos både pojkar och flickor. Andelen barn och unga med övervikt och fetma har ökat med undantag för flickor i åk 6 där det istället syns en minskning.

Jämlika förutsättningar för livslångt lärande

Andelen gymnasieelever med examen inom 3 år har ökat sedan föregående år, även andelen elever i åk 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen har ökat sedan 2020 men är fortfarande lägre än resultaten 2019. Dock är resultaten fortfarande bland de 25 % bästa i riket. Majoriteten av eleverna anger att de trivs i skolan. Andelen elever som känner sig stressade av skolarbetet ökar generellt med åldern, dock har en markant ökning skett hos flickor i åk 4 vilket innebär att andelen pojkar och flickor i åk 4 som anger att de ofta är stressade av skolarbetet nu är högre än hos pojkarna i åk 7. Samtidigt har andelen av pojkarna i åk 7 som anger att de alltid känner sig stressade fördubblats. Andelen är dock fortfarande högst hos flickor i Gy åk 1. Andelen som upplever arbetsro på lektionerna har minskat hos både pojkar och flickor i åk. 4 och åk 7 samtidigt som den ökat i gymnasiet.

Trygga och attraktiva miljöer som ger möjlighet till möten mellan människor

Enligt medborganundersökningen som gjordes 2021 är Ystadsborna är i något högre grad än riket positiva till utbudet av ställen för unga att träffas. Även gällande utbudet av ställen för äldre att träffas på i (t ex träffpunkter) svarar Ystadsborna något mer positivt än riket. I frågan om utbudet av lekplatser parklekar etc. är majoriteten av de tillfrågade positiva, dock är andelen något lägre än riket. Vad gäller sjukhusrapporterade olyckor inom vägtransportområde har Ystad vid jämförelse en mycket hög andel av samtliga kommuner även om den minskat något.

STRATEGISKT MÅL 1:

Jämlika möjligheter till delaktighet, inflytande och mänskliga rättigheter

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:

- Mänskliga rättigheter och allas lika värde
- Skapa delaktighet och involvera fler
- Trygg och säker kommun

Att känna sig delaktig i samhället och uppleva att man kan påverka sin vardag är inte bara en rättighet, utan även en viktig del i en människas välmående. Samhällen med lågt valdeltagande där få människor känner mening i att engagera sig eller delta i föreningsliv har ofta dålig folkhälsostatus.

Att öka människors delaktighet och inflytande i det samhälle de lever i är en av de mest väsentliga strategierna för att uppnå en god och jämlik hälsa.

Alla människor ska, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk ställning, bli inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet. Alla människor ska även behandlas lika inför lagen och ha lika tillgång till rättvisa och möjligheter att utöva inflytande. Det är även väsentligt att arbeta för jämställdhet mellan könen då jämställdhet handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser. Särskild vikt bör läggas vid att främja social och kulturell delaktighet för socialt och ekonomiskt utsatta grupper, samt att göra samhället tillgängligt för personer med funktionsvariationer.

Områdena delaktighet och inflytande samt mänskliga rättigheter har ett eget strategiskt mål men är samtidigt perspektiv som ska genomsyra även övriga mål och inriktningar i folkhälsoprogrammet.

TREND OCH UTVECKLING

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Antal barnchecklistor	2021 2020 2019 2018 2017	55 70 48 56 64	↘	Användandet av barnchecklistor infördes 2015 och har varierat under åren.	Respektive förvaltning
Medborgarförslag	2021 2020 2019	55 st 51 st 52 st	→	Antalet medborgarförslag är relativt stabilt mellan 2018-2021.	Kommunkansliet
Delaktighetsindex, andel (%) av maxpoäng	2021 (2020)	28 44	↗	Baseras på 19 frågor om medborgardelaktighet. Frågorna kan tolkas olika och besvaras av olika personer i kommunens organisation vilket kan påverka resultatet.	Kolada
Invånarnas uppfattning om möjlighet att påverka kommunens utveckling, andel positiva.	2021	29 (32)	→	Indikatorn är en sammanvägning av tre frågor, andelen är något lägre än riket	SCB Medborgarundersökning
Invånarnas uppfattning om kommunens arbete med jämlikhet & integration, andel positiva)	2021 (riket)	29 (30)	→	Andelen är något lägre än riket men inte statistiskt säkerställd	SCB Medborgarundersökning

YSTADS FOLKHÄLSOMÅL

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Vet vilka rättigheter jag har enligt barnkonventionen, andel procent (%)	2021 (2012)	Åk 6: 64 (45) Åk 9: 63 (22) År 2 gymnasiet: 42 (23)	↗	Trenden visar en positiv utveckling över tid, med störst medvetenhet bland elever Åk 9. Fortsatt behov av kunskapsspridning synliggörs för samtliga årskullar.	Folkhälsoenkät - Barn och unga Region Skåne
Trygg utomhus i sitt bostadsområde när det är mörkt, andel procent (%). Riket i parentes	2021	Kvinnor: 74 (67) Män: 82 (78)	↗	Andel som svarat positivt på frågan ”Hur trygg känner du dig utomhus i området där du bor när det är mörkt”	SCB Medborgarundersökning
Trygg ute på stan, på allmän plats, andel procent (%)	2021 (2012)	Åk 6 pojkar 46 (64) flickor 31 (52) Åk 9 pojkar 56 (69) Flickor 26 (64) Gy åk 2 pojkar 65 (81) flickor 35 (48)	↘	Andelen som upp-lever sig trygga har minskat sedan föregående undersökning (2012) men är något högre än snittet för Skåne. Det syns stora könsskillnader	Folkhälsoenkät - Barn och unga Region Skåne

Under året har arbetet med att etablera en ny organisation för säkerhet och beredskap etablerats. Gruppen har påbörjat flera aktiviteter och nya arbetssätt. Till exempel arbetar man nu med ett gemensamt arbetssätt för att öka tryggheten i samhället enligt metoden EST som står för effektiv samordning för trygghet. Målet är att få en bättre bild av var, när och hur brottslighet och otrygghet uppstår. För att lyckas ska flera olika verksamheter involveras, och i ett tidigare skede. Organisationen för säkerhet och beredskap består av (från vänster): Anna Jakobsson, Niklas Månsson, Gabriella Westheim, Martin Kindberg, Åsa Mikkelsen och Jörgen Nilsson.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

Mänskliga rättigheter och allas lika värde

Kartläggning av tillämpning barnchecklista

Under 2021 har en kartläggning av hur Barnchecklistan tillämpas i kommunen genomförts. Kartläggningen bygger på en granskning av ärenden och genomförda barnchecklistor samt intervjuer och enkätsvar från tjänstepersoner och kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet med hur barnets bästa ska prövas inför beslut.

Skapa delaktighet och involvera fler

Gestaltad livsmiljö genom arkitektur och pedagogik

Stadsbyggnadsavdelningen har under 2021 deltagit i projektet Gestaltad livsmiljö genom arkitektur och pedagogik – GLAP. Projektet genomfördes tillsammans med pedagoger och eleverfrån åk 5 och 6 på Västerportskolan.

Syftet är att testa nya metoder och arbetssätt som lyfter barns möjligheter att påverka sin omgivning. Projektet genomförs med hjälp av metoden Arkitekter i skolan och med Hamnstaden som referens.

Eleverna fått lära sig mer om Ystads historia men också engagerats i övningar där de både skrivit och diskuterat frågor som rör deras skolmiljö och stadsmiljön.

Vid en avslutande workshop fick eleverna bygga modeller av hur de vill att delar av hamnområdet ska se ut i framtiden. Elevernas idéer och modeller presenterades på skolans digitala öppna hus och kommer även att ställas ut för allmänheten i början av 2022.

Trygg och säker kommun

Effektiv samverkan för trygghet

Under 2021 har Effektiv samverkan för trygghet (EST) startats upp. Syftet är att effektivisera det trygghetsskapande arbetet och öka tryggheten i det offentliga rummet genom tidiga insatser.

Arbetet bygger på att en grupp från kommunen, föreningslivet, Ystad Centrum och bevakningsföretag gemensamt tar fram en lokal lägesbild för att snabbt kunna sätta in insatser. Kommunen, polisen och andra aktörer bidrar till informationsinsamlingen som inriktas på sådant som skapar otrygghet i en viss miljö. På årsbasis är tanken att göra en mer detaljerad analys och uppföljning då man närmare studerar vilka insatser och samband med positiva utfall under året. Detta dokumenteras och återkopplas till verksamheterna.

Motverka hedersrelaterat våld

Kommunens verksamheter ska bli bättre på att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Man ska tidigt kunna identifiera och agera på ett effektivt sätt. Samverkansorganet Buso har tillsatt en arbetsgrupp med deltagare från socialtjänsten, gymnasiet och vuxenutbildningen för att arbeta med detta.

En enkät ska skickas till kommunens förskolor, grundskolor, gymnasium, fritidsverksamheter, socialtjänsten och ungdomens hus för att ta reda på om verksamheterna tycker att de har tillräcklig kompetens och rätt förutsättningar för att känna sig bekväma och trygga i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Resultatet från enkäten ska användas som underlag till det vidare arbetet.

Att öka människors delaktighet och inflytande i det samhälle de lever i är en av de mest väsentliga strategierna för att uppnå en god och jämlik hälsa.

STRATEGISKT MÅL 2:

Jämlika livsvillkor genom hela livet

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:

- Bra start i livet
- Jämställt föräldrastöd
- Ökat arbetsdeltagande – att arbetsliv för alla
- Förbättra för den breda gruppen som redan är på arbetsmarknaden
- Åldrande med livskvalitet utifrån den enskildes förutsättningar och behov

En god hälsa är på många sätt en förutsättning för utbildning, arbete och försörjning. Hälsan påverkas negativt av att t ex sakna arbete eller inte ha tillräcklig kompetens.

Ystads kommun måste arbeta med de strukturer som ger ojämlika livsvillkor. Det gäller arbetsförhållanden och brister i arbetsmiljön men även barn och ungdomars uppväxtvillkor. Dessa är viktiga eftersom den ojämlika hälsan ofta grundas tidigt och följer med in i vuxenlivet.

Det är också nödvändigt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv att vara frisk och aktiv längre upp i åldern, samtidigt som det såklart ökar livskvaliteten. För att möta det behovet måste kommunen arbeta med vård och omsorg men också hur hela samhället förmår att främja en miljö där alla äldre personer har möjligheter att delta i samhällslivet.

TREND OCH UTVECKLING

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel % (riket)	2019 2018 2017	6 (9) 5 6	→	Med ekonomiskt utsatta avses hushåll med låg inkomst eller ekonomiskt bistånd. .	Kolada (N02904)
Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta (status efter 90 dagar) andel riket inom parentes %	2020 2019 2018 2017	56 (24) 40 (27) 58 43	↗	Som arbete räknas arbete utan stöd, nystartsjobb och arbete med stöd.	Kolada (N00971)
Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen	2020 2019 2018 2017	31 29 25 18	↘	Långvarigt bistånd avser 10-12 månader under året.	Kolada Socialstyrelsens register över ekonomiskt bistånd.
Invånare 17-24 år som varken arbetar eller studerar, andel (%)	2019 2018 2017 2016	7 7 8 11	→	Personer 17-24 år med inkomster som inte överskridit ett basbelopp, inte haft studiemedel, varit utbildningsregistrerad eller studerat vid SFI mer än 60 tim.	SCB, RAMS.
Kvalitetsaspekter särskilt boende äldreomsorg, andel (%) av maxpoäng	2021 2020 2019	84 80 84	↗	Andelen har ökat något sedan föregående mätning och är fortfarande bland de 25% högst rankade. Betydligt högre vid Jmf med kommunmedel 53%. Bl a boendeplatser i särskilt boende där den äldre erbjuds daglig utevistelse, möjlighet att välja alternativ rätt vid huvudmål.	Kolada
Ej återaktualiserade personer med försörjningsstöd ett år efter avslutat försörjningsstöd andel %	2021 2020 2019	92 88 82	↗	Utfallet har förbättrats vilket bedöms vara en effekt av samarbetet kring den enskilde mellan Arbetsmarknadsenheten och Försörjningsenheten.	Kolada Egen undersökning i kommun

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

Bra start i livet

Framgångsrik testfas för Backa barnet

Backa barnet har under året testats i tio olika verksamheter inom Region Skåne, Ystads kommun och Polisen. Fyra av dessa finns i kommunen: Barn- och elevhälsan, socialtjänsten, Backaskolan och Källan förskola.

Verksamheterna började aktivt arbetet med Backa barnet i mars 2021. Utvärdering sker halvårsvis och den senaste utvärderingen visade att modellen fungerar bra och att barn och vårdnadshavare är mycket nöjda, men att verksamheterna upplever att den måste testas mer. Nästa utvärderingstillfälle är i februari 2022.

I dagsläget är 33 familjer med i utvecklingsarbetet. Av dessa har elva barn lyfts i Barnteam och åtta barn har stöd av Stödsamordnare och pågående Individuella barnteam. Effekterna har för vissa barn varit avgörande för var de är just nu och för andra barn har ett tidigt stöd kunnat ges som förhoppningsvis kommer räcka över tid.

Backa barnets hembesökprogram

Backa barnets hembesöksprogram (ersätter Växa tryggt) förtydligar kopplingen till process, verktyg och roller i Backa barnet. Personalen som arbetar med hembesöksprogrammet får nu möjlighet att samverka i ett eget Barnteam och följer barnet tills det är 2,5 år. Barn och familjer är mycket nöjda med arbetet och arbetssättet kommer implementeras i kommunens kommande familjecentral.

Samverkan för barn och unga

Buso (samverkan Soc/Kou) har arbetat med Familjecentral, Backa barnet, gruppverksamhet och kompetensutveckling för HBTQIA men även med utveckling av samverkansorganisationen, hedersproblematik och nätverksmöte.

Under 2021 har arbetet med nätverksmöte fått nya samordnare, nya samtalsledare och arbetet har fått ny fart efter att ha varit vilande i några år. Nätverksmötet används när många personer och myndigheter är inblandade i ett barns utveckling och det behövs en bra samlad planering kring barnet.

Ökat arbetsdeltagande – ett arbetsliv för alla

Färre ungdomar i kommunalt aktivitetsansvar

Den största utmaningen 2021 är att pandemin omöjliggjorde hembesök, tillfället då flest ungdomar nås. Studie- och yrkesvägledaren har sökt registrerade ungdomar via vykort, social medier och via tidigare skolor, men ändå inte nått alla som önskat. Samtliga kommuner i SÖSK har haft utmaningar med hembesök och bilden är den samma för flertalet kommuner i Skåne.

Åldrande med livskvalitet utifrån den enskildes förutsättningar och behov

Musik inom Vård och omsorg

Under pandemin har musikterapeuten arbetat med evenemang på särskilda boenden och tog även fram ”Årstidsfilmer” till brukarna. Projektet ”musik som ett verktyg inom demensvården" infördes som innebär att musik används för att ge brukare med kognitiv svikt en positiv upplevelse. Musiken kan motivera brukarna, att bygga relation och skapa trygghet och därmed acceptera och ta emot insatser. Det visade sig ha väldigt stor betydelse för vissa. Resultatet blev färre larm och minskad efterfrågan på lugnande medel.

Högre livskvalitet vid demenssjukdom

2021 anställdes en specialistutbildad undersköterska inom demensomvårdnad, Silviasyster, till särskilda boenden. Uppdraget har fokus på att implementera kvalitetsregistret BPSD för alla brukare med demensdiagnos.

Syftet med registret är att genom multiprofessionella vårdåtgärder, minska beteendemässiga och psykiska symtom (BPSD) och därigenom minska lidandet och öka livskvaliteten. I december 2021 hade alla aktuella brukare registrerats och verksamheterna har nu fått redskap för att arbeta med den beteendeproblematik som kan finnas vid demenssjukdom och brukarna har fått en högre livskvalitet, samtidigt som verksamheten har stöd i en evidensbaserad arbetsmetod.

STRATEGISKT MÅL 3:

Stärkt hälsofrämjande och förebyggande arbete för att utjämna skillnader i hälsa

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:

- Stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet
- Främja goda levnadsvanor
- Utvecklad sex- och samlevnadsundervisning

Ett ökat fokus på hälsofrämjande och förebyggande insatser ger ökad livskvalitet, livslängd och minska mänskligt lidande hos enskilda individer samt minskar behovet av och trycket på verksamheter såsom hälso- och sjukvård, socialtjänst och polis.

Hälsan påverkas direkt av individens levnadsvanor, vilka i sin tur påverkas av inlärda beteenden och sociala sammanhang. För att främja goda levnadsvanor behövs mötesplatser och verksamheter som fungerar som stödjande miljöer för att stärka människors möjligheter att etablera hälsosamma levnadsvanor. Tobaks- och alkoholvanor, otillräcklig fysisk aktivitet, ohälsosamma matvanor, sömnproblem och stress är välkända riskfaktorer för att insjukna i våra stora folksjukdomar som cancer och hjärt- och kärlsjukdomar. Sexuell och reproduktiv hälsa är ett område med betydelse för varje människas självkänsla, nära relationer och välbefinnande.

Under 2021 reviderades riktlinjer för mat, måltider och nutrition Målsättningen är att brukare ska uppskatta mat och måltider och ingen ska lida av obehandlad undernäring. Syftet är också att måltider ska uppfattas som en trevlig stund på dagen som främjar delaktighet, välbefinnande och hälsa.

TREND OCH UTVECKLING

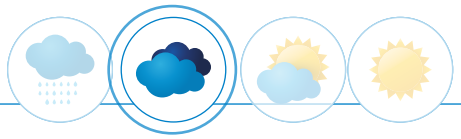

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Antal personal som en hem-tjänsttagare möter under 14 dagar, medelvärde	2021 2020 2019 2018 2017	16 15 14 15 17	→	Personalkontinuitet. En ökning från föregående mättillfälle men i snitt med riket.	Kolada
Äter frukost varje dag, andel procent	2021 (2012)	Åk 6 flickor 62 (76) pojkar 76 (89) Åk9 flickor 44 (61) pojkar 62 (72) Gy åk2 flickor 37 (64) pojkar 50 (58)	↘	Andelen som äter frukost varje dag minskar med åldern och en minskning har också skett sedan föregående mätning	Folkhälsa Barn och unga, Region Skåne
Dricker sötad dryck 4 dagar/ vecka eller mer, andel procent	Läsåret 2020/2021 (2019/2020)	Åk4 flickor 24 (22) pojkar 27 (20) Åk7 flickor 16 (18) pojkar 23 (16) Gy åk1 flickor 27 (25) pojkar 31 (39	→	Andelen som anger att de dricker sötad dryck 4 dagar/vecka eller mer har ökat markant hos pojkar i åk 4 från föregående mättillfälle samtidigt som det minskat för flickor åk 7 och pojkar i Gy åk 1. Andelen är fortfarande högst hos pojkar i gymnasiet.	Sammanställning av elevhälso-enkäterna Ystads kommun
60 min fysisk aktivitet/dag, andel procent	2021	Åk6 flickor 64 pojkar 64 Åk9 flickor 38 pojkar 45 Gy åk2 flickor 32 pojkar 51	→	Andel elever som svarat att de rör på sig 60 min eller mer varje dag. Flickornas aktivitet minskar med åldern. Då förändringar i svarsalternativ gjorts görs ingen jämförelse med tidigare år.	Folkhälsa Barn och unga, Region Skåne
Rökning i åk 9 och Gy 2, andel procent	2021 (2012)	Åk9 flickor - (15) pojkar 2 (20) Gy åk2 flickor 12 (38) pojkar 15 (35)	↗	Andel som svarat att de röker varje dag, nästan varje dag eller ibland. En kraftig minskning hos båda könen. Motsvarande trend syns på Skånenivå.	Folkhälsa Barn och unga, Region Skåne
Snusning i åk 9 och Gy 2, andel procent	2021 (2012)	Åk 9 flickor 6 (2) pojkar 17 (5) Gy åk2 flickor 10 (2) pojkar 27 (19)	↘	Andel elever som svarat att de snusar varje dag, nästan varje dag, ibland. Ökning hos flickorna och även för pojkarna sedan föregående mätning.	Folkhälsa Barn och unga, Region Skåne
Druckit alkohol under de sen-aste 12 månaderna i åk 6, 9 och Gy 2, andel procent	2021 (2012)	Åk 6 flickor 11 (18) pojkar 16 (26) Åk 9 flickor 55 (72) pojkar 42 (59) Gy åk2 flickor 74 (87) pojkar 67 (87	↗	Andelen elever som svarat att de under de senaste 12 månaderna druckit alkohol har minskat i samtliga åldersgrupper och hos både pojkar och fickor sedan föregå-ende mätning.	Folkhälsa Barn och unga Region Skåne
Övervikt och fetma, andel procent	2021 (2012)	Åk 6 flickor 9 (19) pojkar 28 (22) Åk9 flickor 22 (12)	↘	Övervikt och fetma bland barn och unga har ökat betydligt över tid för båda könen i samtliga årskullar, med undantag för flickor åk 6 där det syns en markant minskad prevalens.	Folkhälsa Barn och unga Region Skåne

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

Stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet

Aktivitetsrundan i Dag Hammarskjölds park

Aktivitetsrundan i Dag Hammarskjölds park färdigställdes under våren. Den bygger på ett koncept med skyltar med aktivitetsövningar som tränar hela kroppen. Skyltarna står längs en slinga, så att man kan gå eller springa mellan dem. Aktivitetsrundan möjliggör mer fysisk rörelse och aktivitet för fler. Enligt leverantören för konceptet är Ystads aktivitetsrunda en av de mest välbesökta i landet. Det planeras för ytterligare en runda på annan plats i kommunen.

Främja goda levnadsvanor

Reviderade riktlinjer för mat, måltider och nutrition

Under 2021 antogs reviderade riktlinjer för mat, måltider och nutrition inom äldreomsorgen anger hur kommunen ska arbeta för att ge personer i äldreomsorgen ett gott omhändertagande vad gäller mat, måltider och nutrition. Det är också ett stöd för att utveckla och säkra verksamhetens kvalitet i enlighet med lagar, regler, nationella och lokala styrdokument.

Målsättningen är att brukare ska uppskatta mat och måltider och ingen ska lida av obehandlad undernäring. Syftet är också att brukaren ska uppleva måltider som en trevlig stund på dagen som främjar delaktighet, välbefinnande och hälsa. De nya riktlinjerna innehåller en tydlig ansvarsfördelning, Livsmedelsverkets aspekter för bra måltider i äldreomsorgen och Socialstyrelsens nutritionsvårdsprocess vad gäller undernäring.

Revidering av riktlinjer för hållbar mat

Revideringen av riktlinjerna för hållbar mat påbörjades 2021. Utgångspunkten är att bra mat ger bättre förutsättningar att lära och en lugnare stämning i förskola och skolan. Måltiderna i förskola, skola och fritidshem ger alla barn, oavsett bakgrund, möjlighet till bra matvanor Riktlinjerna ska säkerställa att: måltiderna främjar en hållbar utveckling utifrån social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet, är näringsrika, goda och omväxlande samt anpassas efter matgästens behov, alla som arbetar inom förskola, skola och fritidshem ska ha ett gemensamt synsätt och medverka till att barn/elever får bra mat.

Absolut förälder

Under 2021 har Absolut förälder genomförts i minde skala p g a pandemin. Fältgruppen har besöktt åk6 med syfte att stötta eleverna att stå för sin åsikt samt ge ökad kunskap om negativa effekter av tobak och alkohol. Därefter har varje skola haft en digital träff med vårdnadshavare med fokus på att ge fakta, argument och möjlighet till diskussion kring situationer där tobak, alkohol och narkotika kan förekomma.

Anhörigstöd

Ystad kommun har ett starkt anhörigstöd med en anställd anhörigkonsulent. Anhörigkonsulenten arbetar med rådgivning och personliga samtal med anhöriga som befinner sig i en svår situation. De senaste åren har ett kommunöverskridande samarbete utvecklats mellan SÖSK kommunerna. Då främst i relation till anhöriga som har närstående som lider av psykisk ohälsa.

Ökat antal barn på simskola

Fler barn än tidigare år erbjöds under 2021 plats på sommarens simskola för att kompensera för delar av den simundervisning som uteblivit i förskoleklass under pandemin. Utökningen möjliggjordes på grund av att familjebadet på Ystad Arena Bad var stängt för allmänheten. Under 2021 ökade antalet sålda simskoleplatser med 15 procent jämfört med 2019 och 2020.

STRATEGISKT MÅL 4:

Jämlika förutsättningar för livslångt lärande

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:

- En likvärdig förskola och skola av hög kvalitet
- Likvärdig lärmiljö för hälsa och lärande
- Jämlik kultur- och fritidsverksamhet

Kompetenser och kunskaper utvecklas genom olika former av lärande under livets olika skeden och har ett starkt samband med människors förutsättningar för en god hälsa. Utbildning ger bättre möjligheter till arbete och inkomst men även för att stärka psykologiska och sociala resurser, vilket ger individen möjligheter att påverka sin situation.

Lärande och utveckling sker inte bara i skolan, utan i livets alla olika sammanhang. Aktiviteter som innehåller olika former av icke-formellt och informellt lärande såsom fritidshem, olika fritidsaktiviteter och föreningsliv med hög tillgänglighet är viktiga för utvecklandet av kunskaper och kompetenser.

TREND OCH UTVECKLING

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Aktivitetstillfällen för barn och unga i kommunala bibliotek, antal/1000 inv 0-18 år (riket)	2020 2019 2018	11 (22) 31 (40) 36	↘	Sannolikt har pandemin påverkat utfallet, motsvarande minskning syns för riket.	Kolada
Deltagartillfällen i idrottsföreningar, antal/inv 7-20 år	2020 2019 2018 2017	35 40 41 42	↘	Deltagartillfällen är summan av antalet närvarande deltagare i av RF godkända sammankomster för vilken föreningen sökt Statligt lokalt aktivitetsstöd.	Riksidrottsförbundet
Idrottsföreningar med pojk-/flick-dominerad verksamhet, andel (%)	2020 (2019)	Pojkar 59 (63) Flickor 20 (25)	↗	Med pojk-/flickdominerad verksamhet avses att det ena könet svarar för mer än 60% av inrapporterade deltagaraktiviteter i föreningen.	Riksidrottsförbundet
Idrottsföreningar med varken flick- eller pojkdominerad verksamhet, deltagare 7-25 år andel (%)	2020 (2019)	22 13	↗	Med varken pojkdominerad eller flickdominerad verksamhet avses att varken pojkarna eller flickorna svarar för mer än 60% av inrapporterade deltagaraktiviteter i föreningen	Riksidrottsförbundet
Elever åk9 som uppnått kunskapskrav i alla ämnen, komm. skolor, andel (%)	2021 2020 2019	85 84 87	→	Andel elever med godkänt betyg i alla ämnen som ingått i elevens utbildning.	Skolverket
Gymnasieelever med examen inom 3 år, kommunala skolor, andel (%)	2021 2020 2019	84 79 73	↗	Elever som vid utbildningens början saknar svenskt personnummer (t ex nyanlända elever som ännu inte blivit folkbokförda) ingår ej.	SCB
Andel elever som anger att de ofta eller alltid känner sig stressad över skolarbetet (%)	Läsåret 2020/2021 (2019/2020)	Åk.4 Flickor 30 (18) Pojkar 25 (25) Åk. 7 Flickor 38 (49) Pojkar 22 (23) Gy åk 1 Flickor 56 (56), Pojkar 35 (40)	→	Andel som svarat ”Ofta” eller ”Alltid” har slagits ihop. Andelen som upplever sig stressade av skolarbetet ökar generellt med åldern. Dock syns en markant ökning hos flickor i åk 4.	Sammanställning av elevhälsoenkäterna i Ystads kommun

YSTADS FOLKHÄLSOMÅL

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Arbetsro i klass-rummet, andel (%) som svarat bra/ mycket bra	Läsåret 2020/ 2021 (2019/ 2020)	Åk 4 flickor 80 (82) pojkar 77 (83) Åk 7 flickor 74 (89) pojkar 81 (85) Gy åk1 flickor 95 (88) pojkar 93 (89)	↘	Andelen flickor och pojkar åk 4 & åk 7 som upplever arbetsro i klassrummet har minskat. Samtidigt har det skett en markant ökning bland båda könen i Gyåk1.	Samman-ställning av elevhälsoen-käterna Ystads kommun
Trivs i skolan, andel (%) som svarat ganska bra/ mycket bra	Läsåret 2020/ 2021 (2019/ 2020)	Åk 4 flickor 94 (98) pojkar 95 (97) Åk 7 flickor 94 (90) pojkar 96 (95) Gy åk1 flickor 98 (97) pojkar 98 (96)	→	I åk 7 och Gy åk1 har trivsel ökat något sedan tidigare medan den minskat i åk 4.	Samman-ställning av elevhälsoen-käterna Ystads kommun

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

En likvärdig förskola och skola av hög kvalitet

Likvärdig skola, en skola för alla och var en.

Sedan 2019 har ett arbete med att undersöka problematiken kring skolans kompensatoriska uppdrag pågått. Styrdokument analyserades, tjänstepersoner i Ystad, Burlöv, Lund, Botkyrka intervjuades och flera workshops arrangerades innan pandemin bröt ut. Arbetet, som genomförts tillsammans med forskaren Mats Tyrstrup, har sammanställts i en rapport som presenterades i oktober 2021.

Resultatet visar hur kommunernas organisering påverkar hur skolan lyckas möta behoven hos barn med framförallt neuropsykiatriska funktionsvariationer. Rapporten fungerar som ett värdefullt faktaunderlag i flera sammanhang och utvecklingsuppdrag i kommunen som t ex socioekonomisk resursfördelning, Backa barnet, familjecentral och resurser inom barn- och elevhälsan.

Likvärdig lärmiljö för hälsa och lärande

Utveckling av den fysiska miljön i skolan

Under 2021 har man arbetat med att utveckla den fysiska miljön på ett antal skolor. På Norreportskolan har rum fått nya ytskikt, ljuddämpande golv, energieffektiv belysning och ny inredning. Elevbordens skivor har bytts ut till ljuddämpande yta.

På Västerportskolan har två korridorer fått nya ytskikt, golv och dörrar. Klädhängare och väggfasta bänkar har renoverats och alla klassrum har fått akustikplattor. Alla klassrum har fått väggfasta bord som ger möjlighet till mer avskilda arbetsplatser.

På Edvinshusskolan finns nya elevbord med ljuddämpande skivor, nya stolar, elevförvaring av hållbart materiel och tillgång till bordsskärmar. I korridorerna har fler elevarbetsplatser skapats samt bättre möjligheter till sko- och klädförvaring.

Östra skolan har fått ny belysning, målning och uppdaterad inredning. Inredningen är återbrukad och bordsunderreden återanvända med nya ljuddämpande skivor.

I Svarte har ett uteklassrum skapats med ett tält. Nu kan man enklare utnyttja närmiljön i undervisningen och samtidigt kunna arbeta under vind- och regnskydd. Tältet har delfinansierats av byalaget i Svarte och används till både förskola och skola.

Jämlik kultur och fritidsverksamhet

Nya målgrupper till Ungdomens hus

De digitala aktiviteter som Ungdomens hus ställde om till under pandemins början, visade sig nå ut till nya målgrupper som annars inte väljer att komma till lokalerna fysiskt. Vissa av aktiviteterna fortsatte därför under 2021, för att behålla målgruppen. Ungdomens hus arrangerade även flera utomhusaktiviteter, för att kunna erbjuda meningsfulla aktiviteter för barn unga som inte kunnat eller velat vistas i lokalerna.

Barnets rättigheter i föreningslivet

År 2020 införde fritidsavdelningen ett krav på alla föreningar med barn- och ungdomsverksamhet att ta fram en barnrättsplan för att vara bidragsberättigade. Under 2021 har sex föreningar deltagit i den utbildning gällande barnrättsplan som fritidsavdelningen tagit fram och totalt 58 föreningar har lämnat in en barnrättsplan.

Barnrättsplanen innebär att föreningen, utifrån fem av artiklarna i Barnkonventionen, aktivt ska arbeta för att säkerställa att verksamheten följer Barnkonventionen utifrån barnets bästa. Barnrättsplanerna följs upp vartannat år, och målet är att de ska bli till en naturlig del av föreningarnas verksamhet.

STRATEGISKT MÅL 5:

Trygga och attraktiva miljöer som ger möjlighet till möten mellan människor

För att uppnå målen inriktas arbetet på följande:

- Miljöer och mötesplatser för alla
- God tillgänglighet i den yttre och inre miljön
- Attraktiv boende- och närmiljö utifrån livssituation

Utgångspunkten för hur social hållbarhet kopplar an till samhällsplaneringen handlar om hur den fysiska miljön i kommunen är uppbyggd och hur den påverkar möjligheterna för hur medborgarna kan forma sina liv. Hälsofrämjande livsmiljöer innebär goda boendemiljöer med tillgång till grönområden, utbildning, service, kommunikationer och kultur. De fysiska miljöer som planeras ska fungera för alla.

Gemenskap och sociala relationer har stor betydelse för hälsa och livskvalitet för de allra flesta. Att det finns naturliga mötesplatser och tillgång till kultur- och fritidsmöjligheter har stor betydelse för vilken typ av möten och social interaktion som sker i samhället.

TREND OCH UTVECKLING

INDIKATOR	ÅR	RESULTAT	TREND	KOMMENTAR	KÄLLA
Invånarnas uppfattning om utbud av platser för unga att träffas Andel positiva	2021 (riket)	34 (30)	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är dock något bättre än riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning
Invånarnas uppfattning om utbud av ex lekplatser, parklekar, andel positiva	2021 (riket)	80 (82))	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är marginellt lägre än riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning
Invånarnas uppfattning om utbud av platser för äldre att träffas (ex träffpunkter) Andel positiva	2021 (riket)	50 (48)	→	Då det är första gången Ystad deltar i denna undersökning kan ingen trend ses än. Resultatet är marginellt högre än riket som helhet.	SCB Medborgarundersökning
Sjukhusrapporterade olyckor inom vägtransportområde, antal 100 000 inv.	2020 2019 2018 (riket)	678 (230) 894 (331) 986 (352)	↘	Antalet har minskat något men är fortfarande mycket högt. Omfattar personer som skadats och som vid första vårdtillfället kommit till något STRADA-anslutet sjukhus. Exkl. personer som omkom till följd av skadorna och de som har sökt vård men inte har någon diagnostiserad skada.	STRADA och SCB

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER UNDER 2021

Miljöer och mötesplatser för alla

Motverkad ensamhet på särskilt boende

Under 2021 har kommunens särskilda boenden arbetat vidare utifrån resultaten i genomförda brukarenkäter. Det har inte gjorts nya pga pandemin men man har jobbat vidare med att förbättra utifrån resutataen i föregående års enkäter.

Bl a mäts upplevelsen av ensamhet. Med hjälp av statliga medel har en aktivitetsledare anställts som har ordnat aktiviteter. Flera verktyg och hjälpmedel har köpts in:

- Interaktivt golv - aktiviteter projiceras på golv eller bord
- Musikvästar
- Träningsredskap för de brukare vill träna styrka eller balans
- Ipads har köpts in för att kunna kommunicera via bild med anhöriga men också för att aktivera.

Under hösten har VR teknik introducerats som en uppskattad aktivitet och planering för att köpa in tekniken till särskilda boendena pågår.

Under året rustades också utemiljöer upp med möblemang m m för att stimulera till umgänge utomhus. För att nå avkoppling, ro för oroliga brukare eller för att stärka balansen, har tre digitala terapigungstolar köpts in och dessa har redan nu gett gott resultat.

Attraktiv boende- och närmiljö utifrån livssituation

Cykelbibliotek - testa elcykel eller ellådcykel gratis

Biblioteket i Ystad har tillsammans med tekniska avdelningen skapat Cykelbiblioteket. Det finns tre el-cyklar och en el-lådcykel. Dessa lånas ut gratis på bibliotekskortet. Syftet är att främja cykling, rörelse och att ge möjlighet att gratis låna en cykel för att se om det är något man själv vill investera i. Satsningen har inneburit att biblioteket fått ett nytt cykelgarage och att utemiljön på baksidan av biblioteket blivit mer inbjudande. Alla cyklar har varit utlånade från starten i maj. Det har varit köer till samtliga cyklar, därför togs ytterligare en lådcykel i drift i oktober.

Upplysta lekplatser

Kommunens lekplatser har fått ny och egen belysning vilket möjliggör ett tryggare besök större del av dagen under hela året. År 2020 gjordes en lite större satsning tillsammans med Ystad energi då lekplatserna i Svarte, Prosthagen, Västra sjöstaden och Köpingebro multiarena fick ny belysning. År 2021 fick lekplatsen vid Sandskogens motionsslingor utökad belysning och 2022 blir det Korshejdan i samband med att lekplatsen byggs om.

SUCCÉ FÖR CYKELBIBLIOTEKET

Cykelbiblioteket förväntas bidra till:

- Mer cykling i Ystad och eventuellt känslan av att man inte behöver en bil i alla lägen.
- Bättre hälsa
- Social hållbarhet – alla har möjlighet att låna en cykel och ta ställning till en eventuell egen investering av t ex en el-lådcykel.
- Ett exempel på lyckat förvaltningsövergripande samarbet som kan inspirera andra.
- Hållbar miljö och attraktiv stadsutveckling i form av miljö och tjänster
- Bra samarbete med cykelföretagare kring inköp och reparationer samt Polstjärnan kring service av cyklarna.

Detta hållbarhetsbokslut är 2021 års uppföljning av hur väl vi i Ystads kommun har lyckats i arbetet med att verkställa åtgärder, och nå de mål, som ställts upp i vårt Miljöprogram och Folkhälsoprogram. Följ med oss på vår resa mot ett framtida hållbart Ystad.

Läs mer på www.ystad.se/hallbart.

Ystads kommun

www.ystad.se/hallbart